

Paikallisista verkostoista vauhtia suonpohjien ennallistamiseen? – oppeja Irlannista

9.4.2025

Irlanti saa Suomen tavoin tukea energiaturpeen alasajoon JTF-rahastosta (Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto, Just Transition Fund). JTF-tuki on alkanut Irlannissa samaan aikaan kuin Suomessakin. Tosin Irlannissa energiaturpeen alasajoon on ryhdytty Suomea aiemmin, sillä sitä tuettiin kansallisesti jo ennen JTF-tuen alkamista.

Vaikka JTF:n teema on molemmissa maissa sama, myös eroja löytyy. Irlannissa on yksi yhteinen alueiden välinen JTF-suunnitelma, kun taas Suomessa on 14 erillistä aluesuunnitelmaa, jotka painottavat hieman erilaisia asioita. Irlannissa tukea saava alue Irlannin Midlands saa yhteensä 169 miljoonaa euroa, kun vertailun vuoksi Suomessa JTF-tukea on kansallisesti käytössä 465 miljoonaa (Eastern and Midland Regional Assembly 2025 ja Rakennerahastot.fi 2025).

Tutustuimme JTPeers Exchange -ohjelman tuella 5. – 7.3.2025 Irlannin ennallistamishankkeisiin ja siihen, miten maanomistajia ja paikallisia yhteisöjä on osallistettu ennallistamistoimiin. JTPeers Exchange -ohjelma on tarkoitettu eurooppalaisten JTF- alueiden ja asiantuntijoiden väliseen tiedonvaihtoon ja hyvien käytänteiden levittämiseen JTF-ohjelman sisällä. Tiedonvaihtoa tehtiin Irlannin Midlandsin alueen sekä Etelä- ja Keski-Pohjanmaan maakuntien välillä. Suomesta matkaan osallistui Seinäjoen ammattikorkeakoulusta Terhi Korpi ja Kari Laasasenaho sekä Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksesta Jouni Kaipainen.

Keskeiset erot turvetuotannossa Suomen ja Irlannin välillä

Irlannissa turvetta on nostettu kahteen käyttötarkoitukseen: kotitarpeeseen (domestic) ja teolliseen tarpeeseen (industrial). Irlannin erikoisuutena on, että asuntojen tulisijoilla on poltettu lämmityskaudella turvetta, mikä on osa kotitarveottoa. Teollinen turvetuotanto on sen sijaan tarjonnut turvetta sähköntuotantolaitoksille ja ympäristöturpeiksi. Suurten sähköntuotantolaitosten energiantuotanto on ollut kuitenkin varsin tehotonta, sillä poltosta syntyvää lämpöä ei ole hyödynnetty, sillä Irlannista puuttuu kaukolämpöverkosto.

Kotitarpeen ja teollisen tarpeen nostotavat ovat poikenneet toisistaan. Turvetta on nostettu kotitarpeeseen kaivamalla turvetta vertikaalisesti pinnalta suoraan alaspäin, mikä on muodostanut turvesuolle reunoilta keskelle etenevän vallin (kuva 1). ”Kotipolton” haistaa Irlannin katukuvassa lämmityskaudella. Suomalaisille savun hajussa on eksoottinen vivahde, sillä turpeen savussa on puuta kitkerämpi tuoksu, joka muistuttaa keväisestä kulotuksesta aiheutuvaa savun hajua.

Irlannissa teolliset turvetuotantoalueet muistuttavat suomalaista turvetuotantoa. Irlannissa teollisesta tuotannosta on vastannut Bord na Móna -yhtiö, joka vertautuu toiminnaltaan suurin piirtein Vapoon/Neovaan.

Kuva 1. Itsestään ennallistunut kotitarvepolttoon hyödynnetty Killaunin turvesuo Irlannissa. Turvetta on

kaivettu muutaman metrin kerros oikeanpuoleiseen valliin asti suon reunalta keskelle. Alueen turvetuotanto on loppunut vuosikymmeniä sitten (kuva: Kari Laasasenaho, 2025).

Työt, suot ja kestävä liikkuminen

Irlannin Midlandsin alueellisessa JTF-suunnitelmassa on kolme teemaa: ”Jobs” (työtä), ”Bogs” (suot) ja ”Wheels” (pyörät). Niistä ensimmäisessä pyritään monipuolistamaan aluetaloutta ja paikallisia elinkeinoja. Tähän on suunnattu tuesta yhteensä 87 miljoonaa euroa, ja tuettavia toimia ovat esimerkiksi uusien työpaikkojen synnyttäminen.

Toisessa teemassa tuetaan turvetuotantoalueiden ennallistamista ja jatkokäyttöä. Siihen on varattu kokonaisbudjetista 57 miljoonaa euroa. Tarkoitus on vauhdittaa erityisesti suoluonnon palauttamista kohti luonnontilaa ja tavoitteena on ennallistaa 12 530 ha suonpohjia.

Viimeisessä teemassa on rahoitusta yhteensä 18 miljoonaa euroa, ja siinä tuetaan älykästä ja kestävää liikkumista, kuten sähköbusseja. Toimien tarkoitus on helpottaa vihreän siirtymän edistymistä alueella.

Kaikilla tuetuilla JTF-toimilla on yhteys eli interventiologiikka, ja tämän suunnitteluun on käytetty resursseja. Tämä toteutuu esimerkiksi luomalla uusia luontomatkailualan työpaikkoja ennallistetuille alueille ja kokonaisuuteen on yhdistetty kestävän liikkumisen kehittämishankkeita. Ideana on, että ennallistaminen tukee luontomatkailua ja kestävä liikkuminen parantaa luontomatkailupalveluiden saavutettavuutta (Eastern and Midland Regional Assembly 2025).

Keskeiset erot jatkokäytössä Suomen ja Irlannin välillä

Irlannin Midlandsin alueellisessa JTF-suunnitelmassa painotetaan turvetuotantoalueiden jatkokäyttönä ennallistamista ja uusiutuvaa energiaa. Metsitystä ei suosita, koska metsäyhtiöiden aiemmin käyttämän puulajin, kanadalainen sitkankuusen, kasvattaminen ei ole ollut kestävällä pohjalla. Kyseinen puulaji ei myöskään kuulu Irlannin kotoperäiseen lajistoon. Ero on siis Suomeen verrattuna suuri: Suomessa metsittäminen, joka tuo ilmastohyötyjä (ks. Laasasenaho ym. 2023, Buzacott ym. 2024), on yleisin jatkokäyttömuoto. Toki myös Suomessa metsityksen tukeminen suoraan on jätetty JTF-tuen ulkopuolelle.

Irlannin kohosuot (raised bogs) ja käytössä ollut kotitarvetuotanto vaativat hieman erilaisen ennallistamistavan kuin Suomessa. Kohosuot ovat keskeltä korkeampia kuin reunoilta, joten pintavesi valuu painovoimaisesti suon pintaa pitkin keskeltä reunoille. Tämä vaatii hieman erilaista soiden ennallistamistekniikkaa Suomeen verrattuna: Irlannissa turpeen hajoamista yritetään estää hidastamalla veden luontaista virtaamista suon pinnassa. Tämä voidaan toteuttaa rakentamalla u-kirjaimen muotoisia patovalleja suon keskeltä reunoilla. Patovallien ei kuitenkaan tarvitse olla koko suoalueella yhtenäisiä, vaan tärkeintä on hidastaa veden virtausta kuivatuksen kannalta oleellisissa kohdissa. Toisaalta myös soiden ojitus on ollut vähäisempää kuin Suomessa.

Veden patoamisessa käytetään sekä muovisia että turpeisia välipatoja ja allikoita, jotka rakennetaan portaittain suon keskeltä reunoille (kuva 2). Patorakenteita oli kaivanut mm. entinen turveurakoija, joka oli muuttanut omaa liiketoimintaansa turveteollisuudesta ennallistamistalouteen. Myös passiivista ennallistamista ja luontaisten ja kotimaisten puulajien leviämisen mahdollistamista hyödynnetään osalla ennallistamiskohteita.

Kuva 2. Patovallilla ennallistettu kohosuo Irlannissa. Patovalli on tehty pintaturpeesta kaivinkoneella (kuva: Kari Laasasenaho, 2025).

Enemmän yhteisöllistä osallistamista ennallistamiseen?

Irlannissa paikallisyhteisöillä näytti olevan suurempi rooli ennallistamishankkeissa kuin Suomessa. Tämä saattaa johtua siitä, että Irlannissa asutus sijaitsee yleensä melko lähellä soita turpeen kotitarveoton takia. Suo voidaan siis kokea läheiseksi osaksi omaa elinympäristöä, mikä lisää paikallisten asukkaiden osallisuuden tarvetta ennallistamishankkeissa. Toisaalta jokaisenoikeuksien puuttuminen rajoittaa liikkumista yksityismailla, joten rakennetut pitkospuureitit tarjoavat kylissä asuville liikuntakohteen ja suositun kontaktin luontoon. Lisäksi Irlannissa on hyvin vähän alkuperäistä luontoa jäljellä, mikä saattaa olla syy siihen, että paikallisyhteisöt kokevat soiden ennallistamisen tärkeäksi luontoteoksi.

Suomessa turvetuotantoalueet ovat usein etäällä asutuksesta ja ympäröivää luontoa voidaan kokea olevan

riittävästi virkistäytymiseen ainakin suovaltaisissa maakunnissa. Tämä voi osaltaan vähentää osallistumisen tunteen tarvetta suomalaisissa ennallistamishankkeissa. Irlannista jäi kuitenkin vaikutelma siitä, että paikallisyhteisöjen osallistuminen oli ainakin osittain ennallistamishankkeiden onnistumisen lähtökohta.

Irlannissa paikallinen Lions-club oli ottanut vetovastuun erään maanviljelijätaustaisen maanomistajan suon ennallistamisesta. Lions-clubin tärkein motivaatio oli tehdä hyvää paikallisyhteisössä. Myös Lions-clubin vahvoista paikallis- ja yritysverkostoista oli ollut ennallistamishankkeessa hyötyä. Irlantilaiset ennallistamishankkeet ovat laadukkaasti toteutettuja ja usein niiden yhteydessä tehdään myös tieteellistä tutkimusta. Esimerkiksi Lions-clubin hankkeessa oli toteutettu tarkka ennallistamissuunnitelma ja -seuranta ulkopuolisen konsultin avulla. Tulokset olivat hyviä, ja viestintää oli tehty ympäristökasvatuksen muodossa tuottamalla aiheesta esimerkiksi luontomatkailumateriaalia ja lastenkirjoja.

Myös soihin liittyvä kulttuuriperintö haluttiin säilyttää vahvana Irlannissa. Suomeen verrattuna ennallistamishankkeet olivat siis kokonaisvaltaisempia ja laajempaa ryhmiä osallistavia. Lisäksi maansiirtoalan yrityksillä voisi olla mahdollisuuksia ennallistamisessa, ja luontomatkailu voisi toimia Suomessakin ennallistamishankkeiden vastinpareina, kuten Irlannissa.

Irlannin matkasta ja retkikohteina olleista soista on koottu Terhi Korven tekemä video, jonka voi käydä katsomassa tästä linkistä.

Artikkeli on kirjoitettu osana Euroopan unionin osarahoittamia TUPSU-, ArvoHiili- ja TUKKA-hankkeita. Kirjoittajat kiittävät EU:n JTPeers Exchange-ohjelmaa matkan tukemisesta.

Kari Laasasenaho
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Terhi Korpi
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Jouni Kaipainen
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto

Lähteet

Buzacott, A.J.V., Laasasenaho, K., Lauhanen, R., Minkkinen, K., Ojanen, P., Lohila, A. (2024). Afforestation turns cutover peatland into a carbon sink. Abstract in The Atmosphere and Climate Competence Centre (ACCC) & Finnish Atmospheric Science Network Science Conference (ACCC-FASN conference) 11-12 Nov 2024, Kumpula campus (Exactum/UH and Dynamicum/FMI), Helsinki.

Eastern and Midland Regional Assembly (2025). What the EU Just Transition Fund supports. Saatavilla: https://www.emra.ie/eu-jtf/what-the-eu-jtf-supports/ (20.3.2025)

Laasasenaho, K., Lauhanen, R., Räsänen, A., Palomäki, A., Viholainen, I., Markkanen, T., Aalto, T., Ojanen, P., Minkkinen, K., Jokelainen, L., Lohila, A., Siira, O-P., Marttila, H., Päkkilä, L., Albrecht, E., Kuittinen, S., Pappinen A., Ekman, E., Kübert, A., Lampimäki, M., Lampilahti, J., Shahriyer, A.H., Tyystjärvi, V., Tuunainen,

A-M., Leino, J., Ronkainen, T., Peltonen, L., Vasander, H., Petäjä, T., Kulmala, M. (2023). After-use of cutover peatland from the perspective of landowners: Future effects on the national greenhouse gas budget in Finland. Land Use Policy 134: 106926. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2023.106926

Rakennerahastot.fi 2025. Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF vahvistaa alueiden elinvoimaa sekä edistää vihreää siirtymää Etelä-Suomessa. Saatavilla: https://rakennerahastot.fi/-/jtf-1 (20.3.2025)